

RESSENYES

MATRINI, Guillermo; BECERRA, Martín (dir.)

Periodistas y magnates: estructura y concentración de las industrias culturales en América Latina. Buenos Aires: Prometeo Libros, 2006

Ens trobem davant d'una obra important, com exposem tot seguit, dirigida per Guillermo Mastrini i Martín Becerra. Aquest és un doctor de la nostra Facultat. Va ser el catedràtic UNESCO de la nostra Universitat durant el curs 2005 i va desenvolupar una tasca docent i investigadora molt valuosa.

Es tracta d'un estudi d'un equip d'investigació internacional d'àmbit llatinoamericà, que analitza l'estructura i la concentració de les indústries culturals a l'Argentina, Bolívia, Brasil, Xile, Colòmbia, Mèxic, Perú, Uruguai i Veneçuela. Compta amb els prolegs d'Armand Mattelart i de Danilo Arbilla.

En els capítols introductoris s'assenyala que és una investigació inèdita en aquest terreny, que comprèn els mitjans de comunicació, el cinema, el vídeo, el telèfon i la indústria editorial. I subratllen la dificultat d'analitzar el fenomen de la concentració i la necessitat de dissenyar un model d'anàlisi.

Des de la perspectiva de la relació entre la concentració i la llibertat d'expressió, considerem que cal estudiar tots els factors concurrents, per tal de tenir una visió més autèntica.

La concentració és un fet real, que origina riscos en les indústries de la informació i de la cultura, en un moment de greu crisi del concepte de servei públic i de les polítiques culturals del camp de l'alta cultura.

Els autors fan un recorregut històric que comença amb el paper de la UNESCO en l'estudi de les indústries culturals, així com amb l'informe McBride, i remarquen el paper que va tenir l'acord de l'Organització Mundial del Comerç, que va generalitzar l'anomenada liberalització de les telecomunicacions. Tot seguit tracten els elements essencials de la Conferència Mundial de la Informació (Ginebra 2003), en què es va plantejar el paper del poder econòmic i ideològic dels actors de l'oligopoli.

També s'ocupen del paper de la societat civil quan subratllen que una declaració sobre el dret a la comunicació és indissociable del dret que tothom té a protegir la seva identitat cultural i la lliure recerca del seu desenvolupament cultural.

S'hi observa que ni les institucions internacionals ni les autoritats públiques no tracten la dimensió estructural de la

concentració. Per exemple, la Convenció de la UNESCO sobre la diversitat cultural, d'octubre de 2005, tracta molt sucintament aquesta diversitat en el marc mediàtic. D'una altra banda, s'afirma que no es poden formular amb propietat polítiques culturals sense fer-ho alhora amb les polítiques de comunicació.

Així, tenint en compte la bibliografia sobre l'evolució del sector cultural a l'Amèrica Llatina, el treball analitza l'estructura i el procés de concentració de les indústries culturals i de telecomunicació en els esmentats estats. De tota manera, cal considerar prèviament els factors socials i econòmics que els caracteritzen, amb una visió de conjunt.

Aquesta recerca es va desenvolupar durant 30 mesos i en relació amb aquestes etapes: *a)* descripció de les estructures del mercat de la informació i de la comunicació; *b)* mesurament dels nivells de concentració; *c)* elaboració dels índexs de concentració i d'anàlisi dels principals grups de comunicació.

En la seva realització varen participar un grup de periodistes i d'acadèmics, en un marc de predomini de l'economia informal i de la comercialització dels productes culturals, al marge dels acords oficials que tenen una plasmació estadística.

L'estudi l'integren: 1) marc conceptual i metodològic, que situa l'anàlisi de la concentració d'aquests grups multimèdia en una perspectiva analítics-crítica, relacionada amb la producció de variables i d'indicadors que permeten mesurar i comparar l'estructura i el desenvolupament del sector; 2) presentació i exposició del treball referit als estats

esmentats; 3) en l'àmbit teòric i metodològic, els temes tractats són: economia política de l'audiovisual; el concepte i la història de la concentració; les diferents preocupacions davant de la concentració; la dimensió política i el pluralisme; la dimensió econòmica i l'eficiència; la concentració en la dinàmica capitalista; els grups infocomunicacionals i els seus models d'estratègia.

En cada cas s'aporten un gran nombre de quadres comparatius, la qual cosa explica la riquesa de la tasca realitzada.

A títol de conclusions s'assenyalen: *a)* l'estructura dels mercats estudiats presenta un doble retard, tant en la utilització de les tecnologies com en la desigualtat existent en amplis sectors per assolir l'accés dels béns i serveis bàsics de la societat de la informació; *b)* Nivells significatius en la concentració de la propietat en tots els casos; *c)* Existència, amb una presència dominant, de grans grups de comunicació a l'Argentina, el Brasil, Mèxic i Veneçuela, i pes creixent de nous grups a Colòmbia.

Crec que amb tot el que acabo d'exposar, ens podem adonar de la rellevança d'aquesta recerca, i de la necessitat que sigui àmpliament divulgada entre tots els investigadors que s'interessen per la concentració de les indústries culturals, d'una banda, i de l'altra, per la possibilitat de conèixer més de prop el desenvolupament de la investigació en comunicació a l'Amèrica Llatina, que, al meu entendre, mereix una especial atenció, tant a Europa com als països desenvolupats.

Manuel Parés i Maicas